4-Σεπ. 05

Ας ξεχαστούν το γρηγορότερο...

Ακεφες και συμβατικές οι «Εκκλησιάζουσες» του Θ. Τέχνης - **Κριτική Σπύρος Παγιατάκης**

Αριστοφάνης
Εκκλησιάζουσες
Σκην.: Διαγόρας Χρονόπουλος
Θέατρο Τέχνης – Κάρολος Κουν

«Εκκλησιάζουσες» από το «Θέατρο Τέχνης – Κάρολος Κουν» σε σκηνοθεσία Διαγόρα Χρονόπουλου με Πραξαγόρα την Ελένη Ράντου. Σκίτσο της Ελλης Σολομωνίδου-Μπαλάνου.

Κρίμα. Πολύ κρίμα, γιατί οι εφετινές αριστοφανικές «Εκκλησιάζουσες» του «Θεάτρου Τέχνης – Κάρολος Κουν», όπως είναι ολόκληρος ο τίτλος μιας ιδιαίτερα σημαντικής ελληνικής ομάδας με (και αυτό είναι το κυριότερο) σημαδιακή παγκόσμια ιστορία στις αριστοφανικές παραστάσεις, θα 'πρεπε να ξεχαστούν όσο γίνεται γρηγορότερα. Ετσι όπως στήθηκε αυτή η παράσταση από τον Διαγόρα Χρονόπουλο ήταν μια –στην καλύτερη περίπτωση– μέτρια παράσταση: Ακεφη, συμβατική και βεβιασμένα κωμική. Ούτε καν χονδροειδής δεν ήταν.

Κι όμως υπήρχε ένα «κλειδί» που προσέφερε η ψιλοκεντημένη μετάφραση του Γιάννη Βαρβέρη, το οποίο θα μπορούσε ν' ανοίξει νέες, σύγχρονες πόρτες. Ηταν όλο κι όλο μια λέξη στο τέλος της κωμωδίας του Αριστοφάνη, όπου οι γυναίκες συνωμοτούν και παίρνουν πραξικοπηματικά την εξουσία με δόλο. Ομως τι λέξη! Λεξάρα!

Στο τέλος ακριβώς στο αρχαίο της πρωτότυπο η λέξη είναι: «Λεπαδοτεμαχοσελαχογαλεοκρανιοολειψανοδριμυποτριμματοσιλφιοτυρομελιτοκατακεχυμενοκιχλεπικοσσυφοφαττοπεριστεραλεκτρυονοπτοκεφαλιοκιγκλοπελειολαγωοσιραιοβαφητραγανοπτερυγών». Μια σύνθετη λέξη με εβδομήντα οκτώ συλλαβές την οποία ο Αριστοφάνης κατασκεύασε για να παρουσιάσει τι θα περιελάμβανε το λουκούλλειο γεύμα, όπου οι πάντες θα γιόρταζαν το αίσιον τέλος.

Περιελάμβανε, λοιπόν, τρυγονονοκοτσίφια, σελαχογαλέο ή και «γαριδο-κεφαλο-μουνό-σουπα» και μελο-χυνω-σόροπα», όπως μετάφραζε παλαιότερα ο Κώστας Ταχτσής. Η πάλι «τουρσοπιπεράτα, ψητοκοτοκέφαλα, τηγανοφτέρουγα κ.λπ., όπως μεταγλώττιζε πιο σεμνότυφα ο Τάσος Ρούσσος που ταίριαζαν καλύτερα και με τα «Basted with honey and swimming in fat» και με τα «austernschneckenlachs.....usw.usw.» των αγγλοσαξονικών μεταφράσεων. (Ολα αυτά τα καλούδια, βέβαια, απλώς αναγγέλλονται εν είδει προεκλογικών υποσχέσεων, γιατί στο τέλος ο Αριστοφάνης γράφει καγχαστικά: «βάλε τώρα και λίγη φάβα για να φας»!)

Ο Γιάννης Βαρβέρης έκανε εδώ κάτι ιδιαίτερα τολμηρό. Περιέγραψε όλη αυτή την ευωχία σε σημερινές –αλίμονο!– αναλογίες: μεταλλαγμένα τρόφιμα, ποντικοφαγωμένα τυριά και κρέατα, μολυβδούχα ψάρια και μολυσμένα λαχανικά. Δικαιούται ένας μεταφραστής να κάνει τόσο τολμηρές επεμβάσεις σ' ένα κλασικό έργο; Προσωπικά πιστεύω πως ναι, εάν κάτι τέτοιο είναι μέσα στο πνεύμα του έργου. Κι εδώ ασφαλώς και είναι. Εννοείται ότι μια τόσο ρηξικέλευθη πρόταση θα 'πρεπε να έχει θεμελιωθεί σκηνοθετικά και ν' αποτελεί την κάποια νέα άποψη, την κάποια ραχοκοκαλιά για την παρουσίαση αυτής της κωμωδίας.

Πράγμα όμως που στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν έγινε. Το έργο κύλησε ανόρεχτα από σύμβαση σε σύμβαση για να κορυφωθεί(;) στο «φινάλε» που λέγαμε παραπάνω, όπου η όλη υπόθεση της σαπιοφαγίας αποδυναμώθηκε από μια εικονογράφηση δούλων που έφερναν επί σκηνής κακόγουστες τούρτες από παπιέ-μασέ με χαλασμένα τρόφιμα. Μία σαφώς κακόγουστη παντομίμα.

Αλλά και γενικότερα η παράσταση υπέφερε από μέτρια έως κακή αισθητική γενικότερα. Είναι πραγματικά μυστήριο πώς ο πάντα αξιόλογος Γιώργος Ζάκας, συνέλαβε μια τόσο απλοϊκή λύση για το σκηνικό με τους πέντε ορθιους ή αντεστραμμένους φαλλούς σε διάφορα –ξεθωριασμένα– χρώματα. Ή πάλι πώς του 'ρθε να ντύσει τους πρωταγωνιστές με μερικά «ελεκτρίκ» χρώματα που όχι μόνο δεν προκαλούσαν το γέλιο, αλλά έβγαζαν κιόλας μάτι με μια κακογουστιά, η οποία μόνο cult δεν ήταν. Μετά πάλι και αυτή η ανάλατη μουσική του Μιχάλη Γρηγορίου, της οποίας το μόνο προσόν ήταν να ξεχνιέται αμέσως μόλις ηχούσε κάποια τελευταία νότα της!

Το ενδιαφέρον πάντως ήταν πως τα διαμαντάκια που υπήρξαν στη θολή αυτή παράσταση δεν ήταν δυνατόν να μη λάμψουν. Ετσι, η ποιότητα της δουλειάς της Σοφίας Σπυράτου –χορογραφία– φάνηκε παρ' όλο που είχε εναντίον της μιαν τόσο ανύπαρκτη μουσική, αλλά και την άγαρμπη ομοιομορφία των κοστουμιών του χορού.

Και πάνω απ' όλα ήταν οι πρώτης γραμμής ηθοποιοί που αστραποβόλησαν. Η Ελένη Ράντου (Πραξαγόρα) απέδειξε πως μπορεί μια σύγχρονη ηθοποιός να ξεφύγει από τα μανταμίστικα πρότυπα δεκάδων δεκαετιών πριν και να παρουσιάσει την πραγματικά νέα γυναίκα. Φυσικά και εννοώ την καταπληκτική για την εποχή της (πινάκλ, κομμωτήριο και ούτε λόγος για επάγγελμα) Μαίρη Αρώνη. Μόνο που εδώ, δηλαδή σ' έναν τόσο σύγχρονό μας Αριστοφάνη, το «αξεπέραστη» δεν ισχύει πια. Τα πάντα ξεπερνιούνται σε μια εποχή που συνεχώς εξελίσσεται. Η Ελένη Ράντου ήταν καλή γιατί έδειχνε ότι ο χαρακτήρας της Πραξαγόρας διέθετε όχι μόνο ζωντάνια, μπρίο και χυμούς, αλλά πάνω απ' όλα και μυαλό.

Το 'χω, νομίζω, ξαναγράψει πως ο Αλέξανδρος Μυλωνάς ανήκει στους αγαπημένους μου ερμηνευτές. Ενας ηθοποιός με μοναδική την αίσθηση του χιούμορ και της σκηνικής οικονομίας. Καλός ήταν κι εδώ. Ομως όχι στο επίπεδο ενός γνήσιου «Αλέξανδρου Μυλωνά». Οι υπόλοιποι (Περικλής Καρακωνστάντογλου, Αλίκη Αλεξανδράκη, Χριστίνα Κουτσουδάκη, Θάλεια Ματίκα, Γιάννης Δεγαΐτης, Θόδωρος Γράμψας) από πρώτης τάξεως –όπως ο Καρακωστάντογλου, ο Καρατζογιάννης, η Αλεξανδράκη– έως απλώς καλοί καρατερίστες - νουμερίστες οι υπόλοιποι. Ολοι τους πάντως, δοκιμασμένοι μάστορες στη δουλειά τους σε εκείνο το παλιό, καλό «υπόγειο».

Να τις ξεχάσουμε τούτες τις Εκκλησιάζουσες; Εγώ τις ξέχασα κιόλας.